

ՆԱԻՐԱ ՍԻՄՈՆՅԱՆ

ԼԱՅՆ ՀՆԱՐԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐՈՎ ՀՈՒՄԱՆԱՑՎԱԾ ԿՐԹԱԿԱՆ
ՄԻՋԱՎԱՅՐ*DOI: 10.24234/journalforarmenianstudies.v3i66.141***ԱՄՓՈՓՈՒՄ**

Աշխարհը շատ արագ զարգացում է, ապրում և պահանջում հասարակության նորացում: Նորացումն էլ ենթադրում է կրթական մեթոդների և ձևերի լավարկում, որը պետք է արժևորի անձին և նպաստի նրա արժեհամակարգի ձևավորմանը:

ՀՀ կառավարությունը 2021թ. հաստատեց հանրակրթության պետական չափորոշիչի և առարկայական ծրագրերի և չափորոշիչների ձևավորման և հաստատման գործընթացները, որով հնարավոր էր լինելու իրականացնել ՀՀ կրթության մինչև 2030թ. զարգացման պետական ծրագրի հիմնախնդիրները: Այս նոր գործընթացի հիմքում դրվեց ոչ միայն գիտելիքահեն կրթությունը, այլ նաև այն կարողունակությունները, որոնք սովորողի մոտ ձևավորվելու են կրթական գործընթացում և որոնցով սովորողը մտնելու է կյանք և դրանք դարձնելու միջոց՝ ապրելու և արարելու համար: Պետական կրթական քաղաքականության որդեգրած այս պահանջը դարձավ այն հզոր գործիքակազմը, որով դպրոցները փոխեցին իրենց ռազմավարական ծրագրերի նպատակները և ըստ այդմ սահմանեցին չափելի և հստակ խնդիրներ՝ ուսումնադաստիարակչական գործընթացն առավել արդյունավետ և ճկուն կազմակերպելու համար:

***Կրթության մեջ կարևոր է և՛ գիտելիքը,
և՛ հումանացված կրթական միջավայրը:
Սխալ միջավայրում գիտելիքը չի
յուրացվում, իսկ ճիշտ միջավայրում մարդն
ինքն է գիտելիք փնտրում:***

Գործողությունները պլանավորելիս հիմք ենք ընդունել ՀՊԶ-ի 2-րդ բաժնի 8-րդ կետի 6-րդ ենթակետի, 6-րդ բաժնի 13-րդ կետի, 15-րդ կետի 6-րդ ենթակետի պահանջները:

Բանալի բառեր և արտահայտություններ. կարողունակություն, Արվեստանոց, արտադրանք, սոցիալականացում, ապրումակցում, ստեղծարարություն, Հանրակրթական պետական չափորոշիչ:

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ

Սույն հոդվածում ներկայացվում է <<Լայն հնարավորություններով>> **հումանացված կրթական միջավայրի մասին**, որտեղ սովորողներն ունեն հետաքրքրություններ, զբաղվածություն և կարևորված են:

2023-2024 ուստարում քիչ սովորողների թիվ ունեցող դպրոցներին պետական ֆինասավորմամբ տրվեցին անհատական ընտրովի բաղադրիչից/ ուսումնական պլանի ընդհանրական կառուցված/ ժամեր խմբակների գործունեության համար: Մենք դպրոցում բացեցինք կերպարվեստի, թատերական, ազգային պարի, երգչախմբի, մեդիագրագիտության խմբակներ, որտեղ սովորողները սկսեցին ստեղծագործել և բովանդակություն սպառողներից վերածվեցին բովանդակություն ստեղծողների: Այսինքն՝ մենք սովորողների ձեռք բերած ակադեմիական գիտելիքը դրեցինք գործողության մեջ, հմտացրինք նրանց՝ գիտելիքը օգտագործել <<արտադրանք>> ստանալու և սպառելու համար:

ՄԵԹՈԴԱԲԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

- Ցանկանում ենք դպրոցը վերածել կրթական ռեսուրս-կենտրոնի, որտեղ կարևոր է և՛ գիտելիքը, և՛ այն կիրառելու արվեստը,
- Կրթական կենտրոն, որտեղ երեխաներին տարբեր մեթոդներով սովորեցնում ենք ապրելու արվեստը,
- Կենտրոն, որտեղ սովորողներն ունեն մշտական զբաղվածություն և հետաքրքրություն,

- Կենտրոն, որը մոտիվացնում է սովորողին արարել, ցանկալի և պահանջված է դառնում սովորողի համար:

ՔՆՆԱՐԿՈՒՄ

Լայն հնարավորություններով կրթական միջավայրում մեր սովորողները սկսեցին՝

1/ Արվեստանոցում թափոններին երկրորդ կյանք տալ, ստեղծել պիտանի իրեր և դրանք տոնավաճառներում իրացնել /դառնալ բնապահպանական մշակույթի կրողներ/ և ունենալ մշտական զբաղվածություն: Արվեստանոցում սովորողները ձեռք են բերում աշխատանքային հմտություններ, կարողանում են հմուտ և անվտանգ օգտագործել տարբեր սարքեր. սովորողները մտքում ծնված գաղափարները ձեռքերի ուժով կենդանացնում և դրանց շունչ են տալիս:

2/ Ստեղծել անիմացիոն մուլտֆիլմեր, սահիկաշարեր /դառնալ անվտանգության մշակույթի կրողներ, պայքարել արատավոր երևույթների դեմ/: Մեդիա սպառողից դառնալ մեդիա ստեղծող:

3/ Բացել արվեստի աշխարհի դռները, նպաստել նրանց վարպետությանը, ստեղծարարությանը, կատարողականության զարգացմանը/ դառնալ ազգային և համաշխարհային արվեստի կրողներ և լուսաբանողներ/.

4/ Նպաստել միջառարկայական կապերի ակտիվ ներգրավմամբ՝ արվեստի և ժողովրդական արհեստների տարբեր տեսակներին հաղորդակցվելու, ինքնուրույն գեղարվեստական ստեղծագործական նախաձեռնություն ծավալելու գործունեությանը /կավագործություն, խեցեգործություն, փայտամշակում, տիկնիկագործություն և այլն/:

Այս քայլաշարով փորձեցինք բավարարել սովորողներին՝

- պատկանելիության և խրախուսանքի պահանջմունքը,
- կարողունակ լինելու և ինքնադրսևորվելու պահանջմունքը,
- մտավոր և բարոյական արժեքների կրողը լինելու պահանջմունքը:

Մեր գործողություններով փորձեցինք սովորողների մեջ սերմանել /նպատակը/

- համամարդկային և ազգային մշակութային արժեքների մասին ինտեգրացված գիտելիքների և դրանց նկատմամբ վերաբերմունքի դաստիարակություն՝
- անձնակողմնորոշված դաստիարակություն՝
- երեխայի հետաքրքրությունների, պահանջմունքների, հակումների և պոտենցիալ հնարավորությունների կարիքի գնահատում և դրանց իրականացման համար պայմանների ստեղծում:

Բաց համագործակցային կրթական միջավայր /սոցիալական միջավայր/

2022թ. դպրոցը ձևավորել է համագործակցային մշակույթ դպրոցների միջև, երբ փորձի փոխանակման շրջանակներում բազմաթիվ դպրոցների տնօրեններ, փոխտնօրեններ, ուսուցիչներ և աշակերտներ ներկա են գտնվել դպրոցի կրթամշակութային, մարզական միջոցառումներին, մասնակցել քննարկումների:

Դպրոցն իր հերթին ներկա է գտնվել <<քույր դպրոցների>> միջոցառումներին:

Թատերական խմբակի սաների <<արտադրանքը>>՝ Ս.Փարաջանովի <<Նոան գույնը>> ներկայացումը և սովորողների ձեռքով, փարաջանովյան ոճով պատրաստած ցուցանմուշները 2023թ. ոչ միայն հասնելի և ցուցադրելի եղան մայրաքաղաքի դպրոցների և գրադարանների տնօրենների, փոխտնօրենների, ուսուցիչների համար, այլ նաև Թանգարանային գիշերվա ընթացքում ներկայացվեցին Ս. Փարաջանովի թանգարանի այցելուներին: Սովորողների գործունեությունը ընդգրկեց լայն շառավիղներ և շրջանակներ, իսկ <<արտադրանքը>> դարձավ հասարակության սեփականությունը՝ շրջապատող

միջավայրի գեղագիտական ձևավորման պահանջմունքի բավարարման մի մասնիկը:

2024թ. մարտին միջառարկայական համագործակցության շրջանակներում բեմադրվեց Լ. Շանթի <<Հին աստվածներ>> դրաման, որը, ի դեպ, համադպրոցական միջոցառում էր և բաղկացած էր նկարների ցուցահանդեսի բացումից, Հին աստվածների վերածննդի ներկայացումից և բուն ներկայացումից:

Ներկայացումը ցուցադրվեց երկու անգամ՝ մայրաքաղաքի դպրոցի տնօրենների, փոխտնօրենների, ուսուցիչների համար, որից հետո տեղի ունեցավ կարծիքների փոխանակում և քննարկումներ:

Մի քանի օր հետո այն բեմադրվեց մայրաքաղաքի շուրջ 15 դպրոցների /ավագ, հիմնական/ սաների համար:

Թատերական խմբակը մայիսին շրջայցեր կատարեց մարզերով և բեմադրությունը ներկայացրեց մարզային դպրոցների հանդիսատեսին:

Նպատակ ենք դրել միևնույն գաղափարի շուրջ համախմբել մարդկանց և խմբի անդամների միջև ստեղծել դրական աջակցող փոխկախվածության և փոխօգնության ապահովման մշակույթ: Այդ մթնոլորտը հնարավորություն է տալիս օգնել, խրախուսել, աջակցել խմբի անդամներին և սովորողների ջանքերն ուղղել ընդհանուր նպատակին հասնելուն: Համագործակցության այս ձևաչափը օգնում է սովորողներին փոխանակվել տեղեկություններով, ռեսուրսներով, ցուցադրել սեփական արտադրանքը և գնահատվել հասակակիցների կողմից:

Լավագույն գաղափարների, նորարարությունների փոխանակությունը արդյունավետ միջոց է բազմաբովանդակ կրթական միջավայրի ձևավորման համար:

Սովորողների մտքի և ձեռքի աշխատաքները ցուցադրվել են ոչ միայն դպրոցի Արվեստանոցում, այլ նաև ԿՀՆԱԿ հիմնադրամի կողմից կազմակերպված գրեթե բոլոր հանրապետական նախագծերում, նաև ավագ դպրոցների կողմից կազմակերպված գիտական աշակերտական համաժողովներում:

Սոցիալական, լայն հնարավորություններով միջավայրը նպաստում է երեխաների շրջանում համակեցության զգացումի զարգացմանը և խմբի մշակույթի ստեղծման գործում նրանց մասնակցությանը: Յուրաքանչյուր մարդ կարևոր է մյուսի համար՝ որպես նրա միջավայրի բաղադրիչ: Այս առումով միջդպրոցական շփումները նպաստում են ոչ միայն լավագույն փորձի փոխանակմանը, նաև նոր ընկերների ձեռք բերելուն, հասարակության լայն զանգվածների հետ հարաբերմանը: Մեր համարձակ քայլը առիթ դարձավ, որ

մայրաքաղաքի դպրոցները նույնպես իրենց գործունեության պտուղները ցուցադրեն լայն լսարանին և լավագույն փորձի սերմնացանները դառնան. արդյունքում մենք ներկա գտնվեցինք Խ. Աբովյանի անվ թիվ 2 հիմնական դպրոցի Տիկնիկային թատրոնի ներկայացմանը և հմտություններ ձեռք բերեցինք արվեստի այս ճյուղի ուղղությամբ: Համագործակցության արդյունքում ընկերային սպորտլանդիաներ կազմակերպեցինք Կենտրոն համայնքի դպրոցների միջև /13 համագործակցային նախագծեր/:

Ահա թե ինչու է կարևոր սոցիալական միջավայրի դերը մարդու վարքագծի համար և մարդու դերը հասարակական միջավայրի վրա:

Հումանացված կրթական միջավայրի անմիջական մասնակիցներ են նաև ծնողները, որոնք իրենց մասնագիտության շրջանակներում վարպետաց դասեր են անցկացնում դպրոցի Արվեստանոցում և մասնակից դառնում սովորողների արժեքային համակարգի ձևավորմանը: Կրթական գործընթացի բոլոր սուբյեկտների /աշակերտ, ուսուցիչ, ծնող և այլն/ համար դպրոցը ապահովել է անձնային զարգացման հնարավորություններ՝ նրանցից յուրաքանչյուրի մեջ սեփական զարգացման սուբյեկտ դառնալու կարողություններ ձևավորելու միջոցով:

Ձեռնարկատիրություն-ապրումակցում: Ինչպես վերոգրյալում նշեցինք, դպրոցի Արվեստանոցը դարձել է լավագույն և նորարար գաղափարների գեներացման կարևոր տարածք: Սովորողները հանդես եկան հետաքրքիր մտահղացմամբ. որոշեցին արտադրել էկոլոգիապես մաքուր հակասթրեսային <<ՍԻՄՈՆԱ>> խաղալիքներ և դրանց առաջին խմբաքանակը նվիրել աուտիզմով հիվանդ երեխաներին: Սա հիանալի նախաձեռնության սկիզբ էր ներառական ընկերային հարաբերությունների ձևավորման, ապրումակցման, բաց և դրական վերաբերմունքի, մարդասիրության դրսևորմանը առումով: Սա նաև հիանալի հնարավորություն էր միայնակ և նաև ուրիշների հետ հակագործակցելով կյանքի կոչելու նախագծեր՝ հմտությունները ներկայացնելով զանազան միջոցներով և մեթոդներով:

ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

Եթե ամբողջացնենք մեր գաղափարախոսությունը և մեր քայլաշարերի ամբողջականությունը, ապա նշենք, որ ստեղծել ենք լայն հնարավորություններով կրթական միջավայր դպրոցի տարածքում և տարածքից դուրս՝ դպրոցի նյութատեխնիկական և մանկավարժական ողջ ռեսուրսները օգտագործելու, սովորողների ինքնազարգացման և ինքնաիրացման համար հավասար և մատչելի պայմանների և հնարավորությունների ստեղծման համար:

Մեր ստեղծած ֆունկցիոնալ միջավայրում ուսուցիչը և մանկավարժը հետայսու հանդես չեն գալիս հրահանգողի դերում. նրանք ուղղորդողներ են, կրթական միջավայրի նախագծողներ և մոդերատորներ: Մեր ձևավորած ուսումնական հարմարավետ միջավայրը նպաստում է յուրաքանչյուր սովորողի սոցիալ-հոգեբանական առողջության պահպանմանը, դպրոցում նրա զբաղվածության ապահովմանը և սովորողի բազմակողմանի զարգացմանը՝ անկախ նրա կարողություններից, ունակություններից և տաղանդից: Մեր կրթական միջավայրը սոցիալականացման լավագույն ռեսուրս-կենտրոնն է, որտեղ մարդկային հարաբերությունները կառուցողական են, թիմային և նախաձեռնողական:

Մենք նպաստում ենք սովորողի հետևյալ որակների ձևավորմանը՝

- սոցիալական հարաբերություններում ինքնադրսևորմանը ,
- սոցիալական հարաբերություններում մասնակցայնությանը և մրցակցության դիմակայմանը ,
- սեփական անձի նկատմամբ ինքնավստահությանը, պայքարելու կարողությանը,
- շրջապատից, փոխհարաբերություններից ակնկալած սպասելիքների իրականացմանը, մարդկանց վրա ազդելու, նրանց ուշադրությունը գրավելու, հանդուրժելու, հաղթահարելու կարողությունների ձևավորմանը,

- շրջապատի հետ կապվածության հետ համատեղ՝ ազատ, մտածելու անկախ գործելու և փոխհարաբերությունները սթափ դիտարկելու որակների առկայությանը:

Չէ՞ որ մարդը հասարակական էակ է և այդ նույն հասարակության մեջ ունի իր սեփական տեղն ու դերը ինքնուրույն սահմանելու հնարավորություն՝ համաձայն իր կողմից նախանշված նպատակների ու ցանկությունների: Մենք մեր ուղենշած գործողություններով սովորողներին տալիս են <<**թռիչքի այն թևերը**>>, որով կարող են թռչել և հասնել իրենց իսկ սահմանած նպատակների իրականացման հետևից:

Բոլոր մեծերը փորձում են երեխաներին թողնել լավ աշխարհ, մենք ուզում ենք աշխարհին թողնել լավ երեխաներ:

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

1. **Գյուլամիրյան Ջ.**, Կրթական հարմարավետ միջավայրի էությունը, Խաչատուր Աբովյանի անվան ՀՊՄՀ, Գիտաժողովի նյութեր, <https://aspu.am/website/images/files/.%20%20...pdf>
2. ՀՀ Կառավարության որոշումը 04.02.2021թ., N 136 - Հրաման և լրամշակումներ, <https://escs.am/am/news/8124>

REFERENCES

1. **Gyulamiryan J.**, Krt'akan harmaravet mijavayri e'owt'yowny' /The essence of a suitable educational environment/, Khachatur Abovyan ASPU, Conference proceedings, <https://aspu.am/website/images/files/.%20%20...pdf>
2. HH Kar'avarowt'yan oroshowmy' 04.02.2021t'. /Resolution of the RA Government on February 4, 2021/, N 136 - Order and Amendments, <https://escs.am/am/news/8124>

Гуманизированная широкими возможностями образовательная среда

Заключение

Ключевые слова и выражения: Умения, Мастерская, производство, социализация, креативность, Государственный образовательный стандарт.

Обобщив нашу идеологию и всю целостность наших действий, мы создали на территории школы и вне школы образовательную среду для использования всех педагогических ресурсов, обеспечения для учащихся равных и доступных условий и возможностей для саморазвития и самореализации.

В созданной нами функциональной среде учитель и педагог больше не выступают в роли менторов: они являются направляющими проектировщиками и модераторами образовательной среды. Сформированная нами комфортная образовательная среда способствует сохранению социально-психологического здоровья каждого учащегося, обеспечению его занятости (вовлеченности) в школе и разностороннему развитию, вне зависимости от способностей, умений и таланта.

Наша образовательная среда является лучшим ресурс-центром социализации, в котором конструктивные, командные и инициативные человеческие отношения.

Мы формируем у учащегося:

- . самопроявление в социальных отношениях;
- . вовлеченность в социальные отношения и конкурентоспособность;
- . уверенность в себе и умение бороться;
- . навыки осуществления своих ожиданий от окружения и взаимоотношений, воздействия на людей, привлечения их внимания и толерантности;
- . такие качества, как свободное мышление и независимое действие, умение реально оценивать взаимоотношения, наряду с привязанностью к окружению.

Ведь человек социальное существо, и в том же социуме имеет возможность самому определять свое собственное место и роль, согласно своим целям и

желаниям. Мы своими планомерными действиями даем учащемуся те «крылья для полета», благодаря которым возможно достичь целей, определенных им самим.

Все великие мыслители стараются оставить ребенку хороший мир, мы хотим оставить миру хороших детей.

Naira Simonyan

Humanized educational environment with wide opportunities

Conclusion

Key words and expressions: *Ability, Workshop, Product, Socialization, Living, Creativity, Public Education State Standard.*

If we complete our ideology and the integrity of our steps, we have created an educational environment with wide possibilities in the school territory and outside the territory, to use all the material, technical and pedagogical resources of the school, to create equal and accessible conditions and opportunities for self-development and self-realization of students.

In the functional environment we have created, the teacher and pedagogue no longer play the role of instructor, they are guides, designers and moderators of the educational environment. The comfortable educational environment that we have created contributes to the maintenance of the social and psychological health of each student, ensuring his employment at school and the multi-disciplinary development of the student, regardless of his capabilities, abilities and talent.

Our educational environment is the best resource center for socialization, where human relations are constructive, team-oriented and proactive.

We educate and shape the learner: self-expression in social relations,

- participation in social relations and coping with competition
- Self-confidence, ability to fight

- realization of expectations from the environment, relationships, formation of abilities to influence people, attract their attention, tolerate and overcome,
 - in combination with attachment to the environment, forming the presence of qualities to act freely, to think independently and to observe relationships soberly;
- After all, a person is a social being and has the opportunity to personally define his own place and role in that same society, according to the goals and desires he has set. With our guided activities, students are given "wings of flight" with which they can fly and achieve their own goals.
- All adults try to leave children a good world, we want to leave the world good children.

Նաիրա Սիմոնյան - Երևանի Խրիմյան Հայրիկի անվան հ. 10 հիմնական դպրոց ՊՈԱԿ-ի տնօրեն, «Կրթություն առանց սահմանների» կազմակերպության վերապատրաստող տնօրեն, ԿԶՆԱԿ հիմնադրամի մենթոր: Հեղինակ է մեկ գիտական հոդվածի:

Наира Симонян - Директор ГНКО Основная школа N10 им. Хримяна Айрика г. Еревана, Переподготовитель организации «Образование без границ», ментор фонда «Национальный Центр развития образования и инноваций» (НЦРОИ). Автор одной научной статьи. S-nara77@mail.ru,

Naira Simonyan - Yerevan Primary School No. 10 named after Khrimyan Hayrik Director of SNOC, Retraining Director of Education Across Borders Organization, Mentor of KZNAK Foundation. Author of one scientific article. S-nara77@mail.ru,

Խմբագրություն է ուղարկվել 19.02.2025թ.

Հանձնարարվել է գրախոսության 26.02.2025թ.

Հրապարակման է ներկայացվել 21.03.2025թ.